УДК 681.3.06

Кравченко І. В.

ЛІНІЙНІ РОЗКЛАДИ ФІБОНАЧЧІ НАТУРАЛЬНИХ ЧИСЕЛ

Розглядаються властивості часткових сум елементів рекурентних послідовностей, які є простим узагальненням чисел Фібоначчі.

При побудові й аналізі алгоритмів числа Фібоначчі та система числення Фібоначчі знаходять широке застосування. Досить згадати рішення десятої проблеми Гільберта [1], аналіз алгоритмів сортування [2], машини додавання [3], лінійні форми Фібоначчі [4] та інше. Багатство різноманітних співвідношень, яким задовольняють числа Фібоначчі, дозволяють для багатьох математичних проблем знаходити ефективні та прості рішення, особливо в області цілочисельної арифметики. В даній роботі досліджуються закономірності часткових сум рекурентних послідовностей по елементах, які визначаються Фібоначчієвими представленнями натуральних чисел.

Позначення та означення.

Через **U(a, b)** позначимо множину чисел, що є членами рекурентної послідовності з породжуючими числами a та b.

Тобто **U(a, b)**$=\{u_i(a, b)\ u_0(a, b)=a,\ u_1(a, b)=b,\ u_{i+2}(a, b)= u_{i+1}(a, b)+ u_i(a, b),\ i\in \mathbf{Z}\}$. (*)

При a=0, b=1 отримаємо класичну послідовність **F** чисел Фібоначчі, а при a=2, b=1 — послідовність **V** чисел Люка. Елементи цих послідовностей будемо позначати відповідно F_i та V_i.

Враховуючи природу породження **U(a, b),** для таких послідовностей справедливі аналоги значної кількості закономірностей **F** та **V.** Нам необхідні будуть такі:

$$u_i(a, b) = u_{i-j}(a, b) \cdot F_{j+1} + u_{i-j-1}(a, b) \cdot F_j; \qquad (1)$$

$$u_i(a, b) = u_{i-j}(a, b) \cdot F_{j+2} - u_{i-j-2}(a, b) \cdot F_j; \qquad (2)$$

$$u_i(a, b+c) = u_i(a, b) + c\cdot F_i; \qquad (3)$$

$$u_i(a, b) + (-1)^i u_{-i}(a, b) \cdot F_{k-1} = a\cdot Vi. \qquad (4)$$

Будь-яке натуральне число p єдиним чином розкладається на суму чисел Фібоначчі

$p= F_{i1}+ F_{i2}+ j+ F_{i\,t}$, $i_1>>i_2>>j>>i_t>>0$, де $t>0$ та $l>>l'$, якщо $l-l'\geq 2$.

Позначимо через I(**a**) множину індексів в представленні Фібоначчі числа **a**, тобто I(**a**)$=\{i_1, i_2, j, i_t\}$. Через I(**a**)+k будемо позначати множину $\{i_1+k, i_2+k, j, i_t+k\}$.

Означення. Лінійним розкладом Фібоначчі натурального числа **a** будемо називати послідовність **U(a, –a₁),** де $\mathbf{a}_1=\sum_{i\in I(a)-1}F_i$.

Тобто, число $\mathbf{a_1}$ отримується "зсувом" бітового слова представлення Фібоначчі числа **a** на один розряд. Порівнюючи із стандартною двійковою системою, можемо відмітити, що послідовність $\mathbf{U(a, -a_1)}$ є "аналогом" результатів ділення на 2 у двійковій системі.

Властивості часткових сум.

Теорема 1. Для лінійного розкладу Фібоначчі натурального числа **a** справедливою є формула

$$\sum_{i\in I(a)}u_i(a,-a_1)=0. \qquad (5)$$

Доведення. Враховуючи, що для елементів послідовності (*) виконується (1), то

$u_i(a, -a_1)=a_0\cdot F_{i-1}-a_1\cdot F_i$.

Взявши суму елементів за індексами множини I(**a**), отримаємо

$\sum_{i\in I(a)}u_i(a,-a_1)=a_0\cdot F_{i1-1}-a_1\cdot F_{i1}+a_0\cdot F_{i2-1}-a_1\cdot F_{i2}+\ldots+a_0\cdot F_{it-1}+a_1\cdot F_{it}= a_0\cdot (F_{i1-1}+ F_{i2-1}+\ldots+F_{it-1}) - a_1\cdot (F_{i1}+ F_{i2}+\ldots+ F_{it})=a_0\cdot a_1-a_1\cdot a_0=0$. ■

Теорема 2. Для будь-якого цілого числа **b** справджується формула

$$\sum_{i\in i(a)}u_i(a,-a_1+b)=a\cdot b. \qquad (6)$$

Доведення. На підставі (3) $u_i(a,- a_1+b)=u_i(a, -a_1)+b\cdot F_i$.

Тому $\sum_{i\in I(a)}u_i(a,-a_1+b)= \sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1)+\sum_{i\in I(a)}b\cdot F_i=0+b\cdot\sum_{i\in I(a)}F_i=b\cdot a$. ■

Теорема 3. Справедливою є формула:

$$\sum_{i\in I(a)+k}u_i(a, -a_1) = F_k \cdot (a^2- a_1 \cdot (a+a_1)). \qquad (7)$$

Доведення. Вірність рівності

$\sum_{i\in I(a)+k}u_i(a, -a_1) = F_k \cdot r$, де $r\in \mathbf{Z}$

випливає з основного правила побудови **U(a, b),** з означення лінійного розкладу Фібоначчі та формули (5).

Тому нам досить показати, що $\sum_{i\in I(a)+1} u_i(a, -a_1) = (a^2 - a_1 \cdot (a+a_1))$.

Враховуючи (1),

$\sum_{i\in I(a)+1} u_i(a,-a_1) = a_0\cdot F_{i1} - a_1\cdot F_{i1+1} + a_0\cdot F_{i2} - a_1\cdot F_{i2+1} + \ldots + a_0\cdot F_{it} + a_1\cdot F_{it+1} = a_0\cdot (F_{i1} + F_{i2} + \ldots + F_{it}) - a_1\cdot (F_{i1+1} + F_{i2+1} + \ldots + F_{it+1}) = a_0\cdot a_0 - a_1\cdot (a+a_1)$. ■

Теорема 4. Справедливими є формули:

$\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + F_{i1-1}) = -F_{i1}\cdot (F_{i1-1} - a_1)$; (8)

$\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + F_{i1+1}) = F_{i1}\cdot (a + a_1 - F_{i1+1})$; (9)

$\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + F_{i1+2}) = -F_{i1}\cdot (2a + a_1 - F_{i1+2})$; (10)

$\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + V_{i1}) = \mathrm{abs}(u_{-i1}(a, -a_1 + V_{i1}))$. (11)

Доведення. Для доведення співвідношень (8) — (10) скористаємось властивістю (3) послідовності (*).

Тому $u_{i1}(a, -a_1 + F_{i1-1}) = u_{i1}(a, 0) + F_{i1}\cdot (F_{i1-1} - a_1) = F_{i1-1}\cdot a + F_{i1}\cdot (F_{i1-1} - a_1)$.

На основі (6) $\sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + F_{i1-1}) = a\cdot F_{i1-1}$.

Тому $\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + F_{i1-1}) = \sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + F_{i1-1}) - u_{i1}(a, -a_1 + F_{i1-1}) = F_{i1-1}\cdot a - (F_{i1-1}\cdot a + F_{i1}\cdot (F_{i1-1} - a_1)) = -F_{i1}\cdot (F_{i1-1} - a_1)$.

Формулу (8) доведено.

Далі, $u_{i1}(a, -a_1 + F_{i1+1}) = u_{i1}(a, a) - F_{i1}\cdot (a + a_1 - F_{i1-1}) = F_{i1+1}\cdot a - F_{i1}\cdot (a + a_1 - F_{i1-1})$.

На основі (6) $\sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + F_{i1+1}) = a\cdot F_{i1+1}$.

Тому $\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + F_{i+1}) = \sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + F_{i+1}) - u_{i1}(a, -a_1 + F_{i1+1}) = F_{i1+1}\cdot a - (F_{i1+1}\cdot a - F_{i1}\cdot (a + a_1 - F_{i1-1})) = F_{i1}\cdot (a + a_1 - F_{i1-1})$.

Формулу (9) доведено.

Аналогічно

$u_{i1}(a, -a_1 + F_{i1+2}) = u_{i1}(a, 2a) + F_{i1}\cdot (2a + a_1 - F_{i1-1}) = F_{i1+2}\cdot a + F_{i1}\cdot (2a + a_1 - F_{i1-1})$.

На основі (6) $\sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + F_{i1+2}) = a\cdot F_{i1+2}$.

Тому $\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + F_{i1+2}) = \sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + F_{i1+2}) - u_{i1}(a, -a_1 + F_{i1+2}) = F_{i1+2}\cdot a - (F_{i1+2}\cdot a + F_{i1}\cdot (2a + a_1 - F_{i1-1})) = -F_{i1}\cdot (2a + a_1 - F_{i1-1})$.

Формулу (10) доведено.

Для доведення співвідношення (11) скористаємось властивістю (4) послідовності (*). Тому

$u_{i1}(a, -a_1 + V_{i1}) = a\cdot V_{i1} + (-1)^{i+1} u_{-i}(a, -a_1 + V_{i1})$.

На основі (6) $\sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + V_{i1}) = a\cdot V_{i1}$.

Тому $\sum_{i\in I(a)\setminus\{i1\}} u_i(a, -a_1 + V_{i1}) = \sum_{i\in I(a)} u_i(a, -a_1 + V_{i1}) - u_{i1}(a, -a_1 + V_{i1}) = V_{i1}\cdot a - (a\cdot V_{i1} + (-1)^{i+1} u_{-i}(a, -a_1 + V_{i1})) = (-1)^i u_{-i}(a, -a_1 + V_{i1})$.

Теорему доведено.

Теорема 5. Справедливими є формули:

$\sum_{i\in I(a)+2k} u_i(a, a+a_1) = u^2_{k+1}(a, a+a_1) - u^2_{k-1}(a, a+a_1)$; (12)

$\sum_{i\in I(a)+2k-1} u_i(a, a+a_1) = u^2_{k}(a, a+a_1) + u^2_{k-1}(a, a+a_1)$, (13)

де $k\in \mathbf{Z}$.

Доведення. На основі (3) / $j = i_s + k - 1$ /

$\sum_{i\in I(a)+2k} u_i(a, a+a_1) = u_{k+1}(a, a+a_1)\cdot F_{i1+k+1} - u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot F_{i1+k-1} + u_{k+1}(a, a+a_1)\cdot F_{i2+k+1} - u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot F_{i2+k-1} + \ldots + u_{k+1}(a, a+a_1)\cdot F_{it+k+1} - u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot F_{it+k-1} = u_{k+1}(a, a+a_1)\cdot (F_{i1+k+1} + F_{i2+k+1} + \ldots + F_{it+k+1}) - u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot (F_{i1+k-1} + F_{i2+k-1} + \ldots + F_{it+k-1}) = u^2_{k+1}(a, a+a_1) - u^2_{k-1}(a, a+a_1)$.

Формулу (12) доведено.

На основі (2) / $j = i_s + k - 1$ /

$\sum_{i\in I(a)+2k-1} u_i(a, a+a_1) = u_k(a, a+a_1)\cdot F_{i1+k} + u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot F_{i1+k-1} + u_k(a, a+a_1)\cdot F_{i2+k} + u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot F_{i2+k-1} + \ldots + u_k(a, a+a_1)\cdot F_{it+k} + u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot F_{it+k-1} = u_k(a, a+a_1)\cdot (F_{i1+k} + F_{i2+k} + \ldots + F_{it+k}) + u_{k-1}(a, a+a_1)\cdot (F_{i1+k1} + F_{i2+k1} + \ldots + F_{it+k-1}) = u^2_{k}(a, a+a_1) + u^2_{k-1}(a, a+a_1)$.

Формулу (13) доведено.

Теорему доведено. ■

1. *Матиясевич Ю. В.* Перечислимые множества являются диофантовыми // Докл. АН СССР.– 1970.— № 191.— С. 279—282.

2. *Кнут Д.* Искусство программирования для ЭВМ.— Т. 3.— М., Мир.— 1978.— 840 с.

3. *Floyd R. W., Knuth D. E.* Addition Machines. // SIAM J. of Computing.— 1990.— 19.— № 2.— P. 329—340.

4. *Анисимов А. В.* Линейные формы Фибоначчи и параллельные алгоритмы арифметики большой размерности. // Кибернетика и системный анализ. 1995.— № 3. — С. 106—115.

Kravchenko I. V.

FIBONACCI LINEAR DIVISION OF NATURAL NUMBER

Considered are the characteristics of the partial sums of the recurrent sequences elements which are the simple generalization of the Fibonacci numbers.